

В. Л. Скуратівський

Культура естетична

КУЛЬТУРА ЕСТЕТИЧНА – інтелектуальний рівень національних і світоглядних напрямів [естетики](#), їхня художня якість. К. е. варто розглядати у руслі історії естетики: від запровадження відповід. терміна нім. філософом А. Баумґартеном у 18 ст., ґрунтов. естет. концепцій класич. нім. філософії до злободен. катастрофи украї догматизов. марксист.-ленін. естетики, до сучас. надзвичайно строкатих естет. концепцій. Часто поняття «К. е.» не виправдано ототожнюють з історією *Мистецтва* та *Мистецтвознавством*. Насправді К. е. – то особливі стадії та періоди світ. духов. розвою, у якому на певних етапах простежується історично неунік. розпад первіс. синтетич. форм люд. культури на окремі спеціалізов. ділянки, усамостійнені у своїх засобах і цілях. Відповід. чином художня діяльність людини емансипується від *релігії*, *міфології*, матеріал. виробництва. Проте історія [культури](#) від доби давнього її розпаду на окремі ділянки аж до наших днів засвідчує, що й окрема людина, і всі люд. колективи у безлічі жанрів своєї позамист. діяльності постійно намагаються зберегти певні ознаки мист. діяльності. Обсяг цих зусиль і є власне К. е. певних суспільств і епох. Це ніби мистецтво поза мистецтвом, ця естетика поза естетикою постають як фундам., наскрізна характеристика, як особливий антропол. принцип того, що Б. Паскаль назвав умовами люд. існування. К. е. притаманна всім типам і формам люд. спільнот, які пішли шляхом диференціації всіх проявів їхньої життєдіяльності, дистанціювання одне від одного, а проте зберігають згадане тяжіння позамистецького до власне мистецького, навіть релігійного, міфічного, магічного. Особливо виразно це постає у досучас., але вже класово диференційов. суспільствах, де і серед [еліт](#), і у нар. середовищі саме у безлічі проявів спостерігаються намагання – у царині будь-якої предметності та соц. обрядовості – витворити їхню К. е., певним чином наближену до мистецтва. Напр., синологія нагадує нам, що середньовічні китайці у своєму побуті користувалися речами, які обов'язково дорівнювали чи не мист. витворам. Власне, будь-яка нар. культура всіх відомих її форм обов'язково прагне зберегти естетично-художню присутність у всіх сферах свого буття. З огляду на це особливої уваги заслуговує і намагання індустр. доби зберегти бодай певний коефіцієнт естетичного у своїй продукції. К. Маркс запевняв, що капіталіст. виробництво вороже мистецтву, – маючи на увазі сучас. йому т. зв. манчестер. капіталізм. Але вже наприкінці 19 ст. з'явилися численні «парамист.» проекти для поновлення у тогочас. виробництві естет. мист. начала того чи ін. ступ.: або

консерватив. шляхом у вигляді часткового повернення до рукотвор. форм середньовіч. виробництва, тодіш. ремесел, або, навпаки, до поєднання ультрасучас. форм і матеріалів індустріал. цивілізації з естет.-худож. началом. Якщо консервативні утопії створення К. е. за рахунок рукотвор. минувшини були, однак, витіснені з сучас. обігу і збереглися лише в окремих випадках як екзот. релікти, як своєрідні «сувеніри» тієї минувшини, то симбіоз індустріального й естетичного, мас. виробництва і худож. його оформлення виявився вельми перспективним. Сучасність у розмаїтих формах прагне створити К. е. передусім за допомогою [дизайну](#). Характерно, що те намагання знач. мірою вибудоване на авангардист. спадщині перших десятиріч 20 ст., на героїч. зусиллях тодіш. усамітненого у своїх майстернях мистецтва, спраглою нових форм. Епоха повсюд. демократизації світу і супровід. їй колосал. масштабів масово-матеріал. виробництва з надзвичай. інтенсивністю і доволі органічно засвоїла ту спадщину, перекладаючи колись художньо унікальне на мову вже великих чисел і накладів. Водночас сучасність намагається ввести у гуманітар. обіг у режимі великих тиражів і класичну мист. спадщину минулого. Проте цей процес, дещо підвищуючи К. е. цивілізації, разом з тим не позбавлений недоліків, пов'язаних з очевид. зниженням вартостей тієї спадщини у мас. рецепції та взагалі у [культурі масовій](#) з її неминучим спрощенням усіх культур. моделей.

Покликання на статтю:

Культура естетична / В. Л. Скуратівський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-51455>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).